

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวในสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อ ไวรัสโคโรนา -19

ว่าที่ร้อยตรีหญิงวาริณี โสภางกร
สาขาวิชาสังคมศาสตร์บัณฑิต คณะสังคมศาสตร์
อีเมล : Warinee.sop@mbu.ac.th

พระครูธรรมศุภกิจ (สุทธิพงษ์ สุทธิวงษ์)
สาขาวิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์
อีเมล : dhammakut.sa@mbu.ac.th

ณัฐชยา กำแพงแก้ว
สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
อีเมล : sisi.nutchaya@gmail.com

Received : October 3, 2020 Revised : November 25, 2020 Accepted : December 25, 2020

บทคัดย่อ

บทความนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษา การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ในสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา -19 เพื่อชี้ให้เห็นมุมมองการสร้างเสริมความเข้มแข็งภายในครอบครัว ผ่านมิติที่เกิดความไม่แน่นอนในสังคม จากการแพร่ระบาดดังกล่าว การอธิบายความสำคัญของสถาบันครอบครัว ที่มีผลต่อการพัฒนาสังคม หรือเป็นปัจจัยหลักในการผลิตสมาชิกที่มีคุณภาพให้กับสังคม แต่เนื่องด้วยสถานการณ์ความสัมพันธ์ หรือความเข้มแข็งในครอบครัว จากสถานการณ์ครอบครัวที่มีการสำรวจอย่างต่อเนื่องในรอบหลายปี ที่ผ่านมานั้น ล้วนสะท้อนให้เห็นภาพลักษณะในมิติความสัมพันธ์ที่อ่อนแอลงไปทุกปี (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว 2559) ค่านิยมทางวัตถุส่งผลให้ครอบครัวไม่สามารถทำบทบาทหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์และสัมพันธ์ภาพครอบครัวเสื่อมถอยลง ทำให้บรรยากาศขาดความอบอุ่น อีกทั้งครอบครัวในปัจจุบันเผชิญกับภาวะการเปลี่ยนแปลง อันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัวและปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้ความสัมพันธ์และรูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวไทยในปัจจุบันมีความแตกต่างไปจากครอบครัวไทยในอดีต (พัชรี พลศรี, 2560)

ดังนั้น เมื่อผลกระทบที่มีการสั่งให้หยุดชะงักทุกอย่างในสังคมทั่วทุกด้าน จากสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา -19 การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ในสถานการณ์แพร่ระบาดนี้ จึงเป็นสิ่งสำคัญประการแรก ที่ถือเป็นโอกาสที่ดีในการลดช่องว่างความห่างเหินของสมาชิกในครอบครัว

พร้อมกับการฟื้นฟูอุปสรรคสำคัญที่เป็นปัญหาระดับประเทศ การตั้งกติกาใหม่ร่วมกันเพื่อรับมือความเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิตให้ปลอดภัยจากโควิด-19 ด้านสุขอนามัย โดยเฉพาะครอบครัว 3 รุ่น ที่มีผู้สูงอายุ และลูกหลานอยู่ร่วมกัน พ่อแม่ ต้องปลูกฝังให้ความรู้ ความเข้าใจ การดูแลปฏิบัติตัวที่ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย การสร้างความสัมพันธ์ในแน่นแฟ้นมากขึ้นของสมาชิกในครอบครัวผ่านกิจกรรมต่างๆ ที่ทำร่วมกันในครอบครัวจากเวลาที่ได้อยู่ร่วมกันเพิ่มขึ้น และการรักษาสภาพจิตใจของสมาชิกในครอบครัวอันเกิดจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ทุกวัน สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นโอกาสในการปิดช่องว่างที่เคยห่างหายไปของสมาชิกในครอบครัวชี้ให้เห็นว่าวิกฤตการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ถือได้ว่า ยังมีมิติแห่งโอกาสเชื่อมความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวได้ใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงและต้องการปรับตัวอย่างรวดเร็วของสังคมไทยและสังคมโลก

คำสำคัญ : การเสริมสร้าง, ความเข้มแข็งของครอบครัว, สถานการณ์แพร่ระบาด, เชื้อไวรัสโควิด-19

Opportunities for strengthening of the family during the outbreak of the Covid-19 Virus

Warinee Sopajorn

Social Work Program, Faculty of Social Sciences

Email : Warinee.sop@mbu.ac.th

Phrakhrudhammakut Suttipot Sutdhivajano :

Sociology and Anthropology Program, Faculty of Social Sciences

Email : dhammakut.sa@mbu.ac.th

Nutchaya Kampangkeaw ,

Social Work Program, Faculty of Social Sciences

Email : sisi.nutchaya@gmail.com

Abstract:

This objective was to cultivate, to strengthening to the family during Covid -19 Virus outbreak situation and to point out the strengthening of family in this uncertain over the outbreak of Covid Virus -1 9 situation. From during this situation need an explanation of an importance of the family, an effecting on social development or become a main factor of a quality family member to social development . But from an importance of the family and the family strengthening, Has been continuously surveys for so many years, the result showing that family relationship been weakness in every year. The Department of Women’s Affairs and Family Development (B.E. 2016) An object values has been disrupt the family relationship and become an incomplete family duties without respect, warm or happiness. The Family currently situation has been transition determinant from family, Community, Society and Environment according to the world globalization, technology. Those reason has currently changed the family relationship and family life style difference from Thai family in the past. (Patcharee Phonsri,B.E. 2017)

Therefore, An effect in all social development has been drop during Covid-19 Virus outbreak is the most important to institute strengthening of the family. This is the great

opportunities to reduce the family distant between a family members . And the national trouble breakthrough with new rule under the new social subsistence and safe from Covid Virus -19. Specially 3 kid of generation people part of hygiene included an elderly people and young children, Parents must be well educated ,understanding, and practicing with standard hygiene, according of more time together, the parents should also cultivate the family relationship over the family activities and recovering mental status during situation which it has been changed all the times. All of this great opportunities is the right time to resolved the family relationship trouble. Covid Virus-19 Outbreak has showing that there are also a great opportunities to reduced the family member relationship, also family member could take time preparing for new normal life with new rule of Thai society and new rule of world society.

Keywords : Strengthen, Strengthening of the family, Outbreak situations , Covid Virus-19

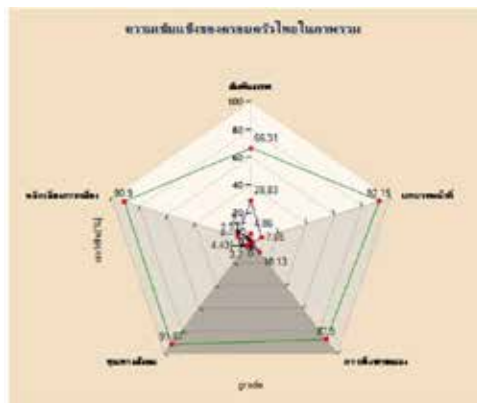
บทนำ

“ครอบครัวทุกครอบครัวในโลกล้วนมีศักดิ์ศรีและคุณค่า ทุกอย่างก้าวที่นำไปสู่การพัฒนาและเสริมสร้างพลังความเข้มแข็ง” ครอบครัวเป็นสถาบันหลักและเป็นพื้นฐานแรกในการพัฒนาคุณภาพคน ถือได้ว่าเป็นหน่วยย่อย ที่เล็กที่สุดของสังคม แต่มีความสำคัญที่สุด เนื่องจากครอบครัวเป็นบ้านหลอมคุณค่าชีวิต และบ่มเพาะคุณลักษณะที่งดงามของความเป็นมนุษย์ให้กับสังคม องค์การสหประชาชาติ ได้กำหนดให้ “ปี 2537 เป็นปีครอบครัวสากล (1994 International Year of the Families)” ซึ่งได้กระตุ้นให้ทั่วโลกเห็นความสำคัญของครอบครัว (Bems, R.M. 1997) รวมทั้ง ในการประชุมระหว่างภูมิภาคขององค์การสหประชาชาติด้านครอบครัว ที่กรุงบราทิสลาวา ประเทศสโลวาเกีย เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ 2538 ได้กำหนดให้มีการดำเนินการ เกี่ยวกับ การพัฒนาครอบครัว โดยกำหนดให้วันที่ 15 พฤษภาคมของทุกปี เป็นวันครอบครัวสากล เพื่อเป็นการสังเกตการณ์เฝ้าระวังและติดตามสถานการณ์ครอบครัวทั่วโลก ส่วนในประเทศไทยได้มีการตระหนักและให้ความสำคัญต่อสถาบันครอบครัว โดยคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ 2533 (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2559: 1) จากระยะเวลากว่า 30 ปี ที่สังคมไทยเริ่มให้ความสำคัญในการติดตามสถานการณ์ครอบครัว และให้ตระหนักถึงความสำคัญของสถาบันครอบครัว ซึ่งสถานการณ์ทางสังคมของประเทศไทยในระยะกว่า 2 ช่วงทศวรรษที่ผ่านมาได้รับผลกระทบจากกระแสโลกาภิวัตน์อย่างรุนแรง ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตของปัจเจกบุคคลในความเป็นพลวัตน์ทางสังคมนั้น แปรเปลี่ยนไปอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะสถานการณ์ครอบครัวไทยในปัจจุบัน ตกอยู่ในภาวะวิกฤตมากมาย สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม ที่มีความซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ที่เห็นได้ชัดเจนคือการอพยพแรงงานวัยทำงานเข้าสู่เมืองใหญ่ หรืออพยพเข้าสู่สังคมที่มีแนวโน้มเป็นสังคมเมืองมากขึ้น อีกทั้งโครงสร้างและรูปแบบของครอบครัว ซึ่งเคยเป็นครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวสูงขึ้นทำให้ขนาดของครอบครัวเล็กลง (พัชรี พลศรี, 2560) และด้วยภาระบทบาทหน้าที่การทำงานของสมาชิกในครอบครัวสมัยใหม่นั้นต่างจากเดิม ชาย หญิง ที่มีสถานภาพเป็น พ่อแม่เลี้ยงเดี่ยวหรือแม่เลี้ยงเดี่ยวเนื่องจากการดูแลบุตร บริบทการทำงานที่มีเพิ่มมากขึ้นจากสภาพเดิม ครอบครัวเดี่ยวส่วนใหญ่จึงไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม เพราะเวลาของสมาชิกในครอบครัวถูกทุ่มเทให้กับการทำงาน การทำอาชีพเสริมหารายได้เพิ่ม เพื่อจุนเจือรายจ่ายในครอบครัว หรือภาระหนี้สินครัวเรือน หรือแม้แต่การทุ่มเทเวลาให้การเรียนในตาราง และนอกตารางของบุตร เพื่อให้สามารถทำคะแนนการเรียนได้เป็นที่พอใจ ในทำนองเดียวกับ สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2563) ที่สรุปว่า ครอบครัวในปัจจุบันเผชิญกับภาวะการเปลี่ยนแปลง อันเป็นผลมาจากปัจจัยภายในครอบครัวและปัจจัยแวดล้อมในชุมชน สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ทำให้ความสัมพันธ์และรูปแบบการดำเนินชีวิตของครอบครัวไทยในปัจจุบันมีความแตกต่างไปจากครอบครัวไทยในอดีต ส่งผลต่อรูปแบบของครอบครัวและโครงสร้างขนาดครอบครัว คือ จากครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น นอกจากนี้ยังส่งผลต่อสถานะการดำเนินชีวิตครอบครัว ไม่ว่าจะเป็นการทำหน้าที่ของครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกครอบครัว ทำให้การสนับสนุนและการดูแลทางด้านจิตใจลดน้อยลง เด็กในครอบครัวถูกทอดทิ้ง และมีความเครียดมากขึ้น เนื่องจากพ่อแม่ต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัว และมีเวลาให้กับครอบครัวน้อยลง

สอดคล้องกับ เดลินิวส์ (2563, ออนไลน์) ได้รายงานการจัดเสวนาออนไลน์ Happy Family โดยการสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ผลการสำรวจเก็บข้อมูลใน 5 ภาคส่วน ทั้งองค์กรภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ บริษัทเอกชน เอสเอ็มอี และวิสาหกิจชุมชน โดยการสำรวจได้ใช้เครื่องมือเป็นแบบสอบถาม ที่ระยะเวลาที่ต้องทำงานและเวลาที่ต้องอยู่กับครอบครัว รายได้ของครอบครัว จากนั้นวินิจฉัยหาสมมติฐานปัญหาของแต่ละครอบครัว โดยน้อมนำแนวพระราชดำริของในหลวงรัชกาลที่ 9 เรื่องความมีเหตุมีผลเพื่อเป็นภูมิคุ้มกันให้กับครอบครัว เนื่องจากสถานการณ์ครอบครัวไม่ค่อยจะสู้ดีมาจากเรื่องสภาพเศรษฐกิจ ครอบครัวอบอุ่นจากปี 2562 ลดลงจาก ปี 2561 และใน ปี 2563 ครอบครัวอบอุ่นมีแนวโน้มลดลง นอกจากนี้ พัชรี ศรีพล (2560) ยังได้อธิบายเพิ่มเติมว่า ปัจจุบันครอบครัวไม่สามารถทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม สถาบันครอบครัวที่เคยเป็นทุนทางสังคม มีระบบเครือญาติที่มีความผูกพันอย่างใกล้ชิดมีความเกื้อกูล เอื้ออาทร และการอบรมขัดเกลาบุตรหลาน การปลูกฝังวัฒนธรรมและค่านิยมประเพณี กลับอ่อนแอลงมีผลต่อปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอกครอบครัวทั้งทางลบและทางบวก

การค้นคว้าและสำรวจของสำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2563) พบว่า ความเข้มแข็งของครอบครัว ด้านสัมพันธภาพ ปรากฏผล คือ ยังอยู่ในระดับ grate A หมายถึงความเข้มแข็งสูง คิดเป็นร้อยละ 66.31 หากเมื่อเปรียบเทียบกับย้อยหลัง 3 ปี ความเข้มแข็งของครอบครัว ด้านสัมพันธภาพ พบว่า ในปี 2562 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 68.29 ปี 2561 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 69.99 และ ปี 2560 ค่าเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 70.94 ซึ่งทั้ง 3 ปีนั้นอยู่ในระดับ grate A หมายถึงความเข้มแข็งสูงในระดับเดียวกัน แต่เมื่อวิเคราะห์ที่ค่าเฉลี่ย พบว่า ตัวเลขค่าเฉลี่ยจะลดลงทุกปีนั้นหมายถึง ความเข้มแข็งของครอบครัว ด้านสัมพันธภาพ แม้จะอยู่ในเกณฑ์ที่มีความเข้มแข็งสูง แต่มีแนวโน้มจะลดลงทุกปีเมื่อเข้าสู่ยุคปัจจุบันส่วนประเด็นความสัมพันธ์ภายในครอบครัว และระหว่างเครือญาติลดน้อยลง การพึ่งพาช่วยเหลือกันระหว่างเครือญาติลดน้อยลง ซึ่งแต่เดิมในสังคมไทยเป็นสังคมเครือญาติที่มีการให้การสนับสนุนช่วยเหลือกันทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม แต่แนวโน้มการพึ่งพาเหล่านี้จะลดลง มีสภาพของการต่างคนต่างอยู่มากขึ้น

ภาพที่ 1 ภาพวิเคราะห์ความเข้มแข็งของครอบครัวไทยในภาพรวม
ที่มา : สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว (2563)

ทั้งนี้ ชีวิตวิถีใหม่ (new normal) ของครอบครัวไทย ในบริบทที่มีความหลากหลาย ทั้งด้านเศรษฐกิจฐานะ ถิ่นที่อยู่ และรูปแบบครอบครัว การปรับตัวของแต่ละครอบครัวในสถานการณ์โควิด-19 จึงต้องมีความยืดหยุ่น หลากหลาย (H focus, 2563) อย่างไรก็ตาม “ชีวิตวิถีใหม่ภายใต้สถานการณ์โควิด-19 ในครอบครัวเกิดความเครียดขึ้นแน่นอนเพราะต้องเปลี่ยนความเคยชินของตัวเอง คนที่ปรับตัวง่ายก็จะมี ความเครียดน้อย ครอบครัวที่มีทรัพยากรน้อย ก็จะสามารถปรับตัวได้ยาก ความเครียดจะทวีคูณ ยิ่ง

ถ้าไม่สลายด้วยโควิด-19 ก็จะเป็นการซ้ำเติมปัญหา แต่ในวิกฤติจำเป็นต้องมีการเตรียมพร้อม เตรียมตัว ในการรับมือ ในขณะที่เดียวกันยังถือเป็นโอกาสในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวได้เป็นอย่างดี

1. สถาบันครอบครัว

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (2525 : 167) ได้ให้ความหมายของ ครอบครัวไว้ว่า หมายถึง ผู้ร่วมครอบครัว คือ สามี ภรรยาและบุตร กล่าวคือ สถาบันครอบครัว คือ “การที่มีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปมาใช้ชีวิตร่วมกันฉันสามี - ภรรยา หรือมีความผูกพันทางสายโลหิต หรือทางกฎหมาย หรือมีความเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติ สนอง ปัจโจปการี (2553) ให้ความหมายว่า ครอบครัว คือ การที่มี บิดา มารดา หรือ สามี ภรรยา และบุตรที่อาศัยอยู่ภายใต้ครัวเรือนอาณาบริเวณกฎหมายและวัฒนธรรมเดียวกัน ครอบครัว เป็นหน่วยสังคมที่เล็กที่สุด สมาชิกในครอบครัวมีความผูกพันกันอย่าง ใกล้ชิด อาจโดยทางสายเลือดได้แก่บิดา มารดา เป็นต้น หรืออาจเป็นบุคคลอื่นที่ไม่ได้มีความสัมพันธ์กัน ทางสายเลือดหรือกฎหมาย แต่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด มีความรักซึ่งกันและกัน สนใจทุกข์ของกัน และกัน มีความปรารถนาดีร่วมกัน กล่าวได้ว่า สมาชิกในครอบครัวจะต้องมีบทบาทหน้าที่ มีความสัมพันธ์ ต่อกันในลักษณะที่เกื้อกูลกัน” (กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว, 2562 : ออนไลน์) ซึ่งความสัมพันธ์ในที่นี้ มีความหมายสอดคล้องกับคำอธิบายของ พรหมทิพย์ ศิริวรรณบุษย (2563) ว่า ความสัมพันธ์ระหว่าง สมาชิกในครอบครัวทุกรูปแบบนั้น ย่อมอยู่บนพื้นฐาน 3 ประการคือ 1) ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้น ผูกพัน กันระหว่างแม่กับลูกเมื่อลูกอยู่ในวัยเยาว์ 2) ครอบครัวทุกรูปแบบจะมีพัฒนาการของครอบครัวอย่างเป็น ขั้นตอนและมีระบบแผน 3) ครอบครัวทุกรูปแบบย่อมมีหน้าที่หลัก 4 ด้าน ที่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน ระหว่างสมาชิกในครอบครัวและหัวหน้าครอบครัว ประกอบด้วย ด้านการสร้างสรรค์สมาชิกใหม่ ด้านการ วางแนวทางปฏิบัติ ด้านการมอบหมายบทบาทในฐานะสมาชิกของครอบครัว และ ด้านการแบ่งปันหน้าที่ ความรับผิดชอบในครอบครัว ครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันแรก ที่มีบทบาทและมีอิทธิพลต่อ การพัฒนาศักยภาพแห่งตนเองของสมาชิกในครอบครัว ครอบครัวที่มีคุณภาพจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญยิ่งต่อ การพัฒนาความมั่นคงของประเทศชาติ และการปฏิรูปประเทศจะเกิดขึ้นได้ก็ต้องมีสถาบันครอบครัวที่ เข้มแข็งมั่นคงและไม่อ่อนแอ ในขณะที่ กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว, (2562) ให้ความหมายของ ครอบครัว ไว้ว่า ครอบครัวหรือ ครัวเรือน เป็นหน่วยการอยู่อาศัย (unit of residence) ของบุคคลหรือ กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันและกินอยู่ร่วมกันในสถานที่เดียวกัน โดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ทางสายโลหิตหรือ ทางเครือญาติ โดยบุคคลเหล่านั้นจัดหาหรือใช้สิ่งอุปโภคบริโภคอันจำเป็นแก่การครองชีพร่วมกัน ประกอบด้วย 1) ครัวเรือนคนเดียว และ 2) ครัวเรือนที่ไม่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ มีความหมายไป ในทางเดียวกับ สราวุธ เพ็ชรชิพ (2553) ที่สรุปว่า ครอบครัว คือหน่วยของสังคมที่เกิดจากชายหญิงมา อยู่ร่วมกัน โดยมีการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้แก่สมาชิกที่เกิดขึ้นใหม่ ในขณะที่ นฤดี โสรรัตน์ (2560) อธิบาย ความหมายครอบครัว ว่า ครอบครัวต้องมีความสัมพันธ์ฉันสามีภริยา มีความผูกพันทางสายโลหิต ทาง กฎหมายหรือเกี่ยวข้องเป็นเครือญาติ แต่เนื่องจากสถานการณ์ทางสังคมมีแนวโน้มที่จะมีบุคคลที่อาศัยอยู่ คนเดียวหรืออาศัยกับบุคคลที่ไม่ใช่ญาติ มากขึ้น จึงไม่ควรละเลยกลุ่มดังกล่าว โดยจัดอยู่ในกลุ่ม “ครัวเรือน”

ประเภทครอบครัว ครอบครัวตามโครงสร้าง :
 ครอบครัวทั่วไปเมื่อจำแนกประเภทตามโครงสร้าง
 แบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ ครอบครัวเดี่ยว
 และครอบครัวขยาย (ยุบลวรรณ ต้นเขียวรัตน์,
 2557) ครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วยสมาชิก
 ครอบครัวพื้นฐาน คือ พ่อ แม่ และลูกที่ยังไม่ได้
 แต่งงาน เป็นระบบครอบครัวสมัยใหม่ บางครั้ง
 อาจจะยอมให้ญาติที่ยังไม่ได้แต่งงานมาอยู่ร่วมด้วย
 ชั่วคราว ในขณะที่ครอบครัวขยาย เป็นครอบครัว
 ที่มีครอบครัวหลักอยู่หนึ่งครอบครัวแล้วมี
 ครอบครัวอื่นเสริมเข้ามา เช่น ครอบครัวเดิมมีพ่อ

แม่ ลูก ภายหลังลูกแต่งงานก็ยังอาศัยอยู่ร่วมกัน เกิดมีจำนวนหลายครอบครัวขึ้น แต่อำนาจการตัดสินใจ
 อยู่ที่หัวหน้าครอบครัวหลัก (นูรนาซีฮะห์ ยะโก๊ะ, <https://1th.me/Ww4QM>) ทั้งนี้ ครอบครัวตาม
 โครงสร้างดังกล่าว อาจมีบางครอบครัวที่มีลักษณะเฉพาะ ที่มีความต้องการ การช่วยเหลือ ส่งเสริม
 สนับสนุนที่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจากข้อมูลและแนวโน้มของสถานการณ์ สามารถจำแนกครอบครัว
 ตามลักษณะเฉพาะที่มีนัยสำคัญได้ 6 ลักษณะ ดังนี้ ครอบครัวพ่อหรือแม่เลี้ยงเดี่ยว ครอบครัวข้ามรุ่น
 ครอบครัวที่ผู้สูงอายุอยู่ด้วยกันตามลำพัง ครอบครัวคู่รักเพศเดียวกัน ครอบครัวผสม และครอบครัว
 วัยรุ่น ในปัจจุบันครอบครัวสามารถจำแนกได้ตามแนวคิดของนักวิชาการต่าง ๆ ได้ดังนี้ สมอง ปัจใจปกาภิ
 (2553 : 217-218) สถานการณ์ครอบครัวไทยในปัจจุบันมี 3 รูปแบบใหญ่ ๆ คือ

1. ครอบครัวเดี่ยว (Nuclear Family) เป็นครอบครัวที่มีสมาชิกสองชั่วอายุ และมีความสัมพันธ์
 กันอย่างใกล้ชิดที่สุด คือ สามีภรรยา บุตร ส่วนคนอื่น เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย หลาน คนอาศัย คนรับใช้ไม่จัด
 อยู่ในครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวลักษณะนี้ มักจะอยู่ในสังคมเมือง

2. ครอบครัวขยาย (Extended Family) ได้แก่ ครอบครัวที่มีหลาย ๆ ครอบครัวอยู่ร่วมกัน หรือ
 มีสมาชิกตั้งแต่สามชั่วอายุคนขึ้นไป คือ สามี ภรรยา บุตร ปู่ย่า ตายาย หลานปู่ น้าอา ญาติพี่น้องอื่น ๆ
 อาศัยอยู่บ้านเดียวกัน หรือเขตบริเวณบ้านใกล้เคียงกัน สมาชิกผู้อาวุโสที่สุดจะเป็นหัวหน้าครอบครัวดูแล
 ทุกข์สุขการเศรษฐกิจ การศึกษา ฯลฯ ของสมาชิกในครอบครัว แต่สมาชิกในครอบครัวขยายจะขาดอิสระ
 ครอบครัวลักษณะนี้มักจะมีอยู่มากในสังคมชนบท

3. ครอบครัวรวม (Compound Family หรือ Polygamous Family) เป็นครอบครัวที่เกิดจาก
 ผู้ชายหนึ่งคน สมรสกับผู้หญิงหลายคนในเวลาเดียวกัน กล่าวคือ เขาสมรสกับ ภรรยาคนที่ 1 จะทำให้เกิด
 ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา บุตรเกิดครอบครัวเดี่ยว ต่อมาเมื่อเขาสมรสกับภรรยา คนที่ 2 ทำให้เกิด
 ครอบครัวขึ้น ครอบครัวรวมในบางสังคมสมาชิกแต่ละครอบครัวเดี่ยวดังกล่าว จะอยู่รวมกัน ภายใต้
 หลังคาบ้านเดียวกัน แต่บางสังคมก็จะแยกกันอยู่กันคนละบ้าน แต่ผู้ชายคนเดียว เป็นหัวหน้าครอบครัว
 หรือเป็นศูนย์กลางของครอบครัว เช่น สังคมมุสลิม (Muslim Society) ซึ่งเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมอนุญาต
 ให้ผู้ชายมีภรรยาได้ 4 คน

สรุปได้ว่า สถาบันครอบครัว หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับครอบครัวและเครือญาติ เช่น การสมรส การอบรมเลี้ยงดูบุตร การหย่าร้าง ฯลฯ สถาบันครอบครัว เป็นสถาบันสังคมพื้นฐานอันดับแรกของมนุษย์ที่มีองค์ประกอบด้วย กลุ่มสังคม ได้แก่ ครอบครัว ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกต่าง ๆ เช่น พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า และหน้าที่ผลิตสมาชิกใหม่ให้สังคม อบรมเลี้ยงดูบุตร ถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ฝังใจให้แก่สมาชิกและสนองความต้องการทางจิตใจ ให้ความรักความอบอุ่นและดูแลเอาใจใส่ซึ่งกันและกัน โดยผ่านกระบวนการแบบแผนพฤติกรรมของสมาชิก เป็นบรรทัดฐานทางสังคม ได้แก่ ประเพณีการหมั้น การสมรส การอบรมเลี้ยงดูบุตร และการปฏิบัติต่อญาติผู้ใหญ่ ฯลฯ ซึ่งแต่ละครอบครัวย่อมมีลักษณะแตกต่างกัน

2. การสร้างความเข้มแข็งในครอบครัว

ภาพลักษณ์ของความเข้มแข็งของครอบครัว มี 5 ด้าน ประกอบด้วย ด้านสัมพันธภาพ ด้านการบำบัดปัญหาหน้าที่ของครอบครัว ด้านการพึ่งตนเอง เศรษฐกิจ สุขภาพ ข้อมูลข่าวสารและโอกาสในการเรียนรู้ ด้านทุนทางสังคม และด้านการหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงและปรับตัวได้ในภาวะยากลำบาก สอดคล้องกับ นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2560 - 2564 ที่มีวัตถุประสงค์หลักของนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัวในมิติการสร้างเสริมความเข้มแข็งในครอบครัวนั้นจะต้องครอบครัวที่มีชีวิตที่เป็นสุขและปราศจากความรุนแรง สามารถพึ่งพาตนเองได้ โดยมีอาชีพสุจริตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง สามารถเลี้ยงลูกให้มีความสุขและมีพัฒนาการรอบด้านที่เหมาะสมตามวัยครอบครัวเป็นพลังสร้างสังคมที่มีคุณภาพลดปัจจัยเสี่ยงและสภาพแวดล้อมที่เป็นอันตรายและบั่นทอนครอบครัว พร้อมทั้งเพิ่มปัจจัยเกื้อหนุน และสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่ครอบครัว (กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว, 2559) เป็นลักษณะคล้ายกับ ชลัญญา พรหมประเสริฐ. (2556) กล่าวถึงลักษณะของครอบครัวไทยที่พึงประสงค์ 8 องค์ประกอบหลักดังนี้

1. สมาชิกทุกคนในครอบครัวมีความรักใคร่ สมานฉันท์ช่วยเหลือเกื้อกูล เอื้ออาทร มีการพูดคุยให้เกิดความเข้าใจต่อกันและกัน มีการแก้ปัญหาร่วมกันอย่างสร้างสรรค์
2. สมาชิกในครอบครัว มีการทำกิจกรรมร่วมกันและรู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์
3. พ่อแม่ และสมาชิกในครอบครัวมีความรับผิดชอบ ประกอบอาชีพสุจริต รู้จักประหยัดและรักการออม ร่วมกันเสริมสร้างฐานะของครอบครัวให้มั่นคง
4. พ่อแม่ หรือหัวหน้าครอบครัว ต้องทำตนเป็นแบบอย่างในการดำเนินชีวิตอย่างมีคุณธรรม ไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ทำร้ายกันและกัน อบรมเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวให้เป็นคนดี และมีประโยชน์ต่อสังคม ปฏิบัติตามหลักคุณธรรมของศาสนา
5. พ่อแม่หัวหน้าครอบครัวหรือผู้ใหญ่ในครอบครัวถ่ายทอดการเรียนรู้และภูมิปัญญาแก่สมาชิก และส่งเสริมให้ได้รับการศึกษา มีความสนใจใฝ่รู้ พัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง มีความริเริ่มสร้างสรรค์และรู้จักให้เหตุผล
6. สมาชิกในครอบครัวมีสุขภาพดี รู้จักดูแลสุขภาพอนามัยของตนเอง สถานที่อยู่อาศัยให้สะอาดถูกสุขลักษณะ และเป็นระเบียบเรียบร้อย

7. สมาชิกในครอบครัวบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม มีส่วนร่วมในการทำ บำรุงรักษาสิ่งแวดล้อม ศิลปะและวัฒนธรรมไทย

8. สมาชิกปฏิบัติตามครรลองประชาธิปไตยในครอบครัว เคารพกฎหมาย รู้จักใช้สิทธิ ปฏิบัติหน้าที่พลเมืองที่ดี มีความเชื่อมั่นและปฏิบัติตนส่งเสริมการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอัน พระมหากษัตริย์เป็นประมุข

การสร้างความเข้มแข็งภายในครอบครัว มีแนวคิดทฤษฎีที่สามารถนำมาสนับสนุน เพื่ออธิบายถึง การสนับสนุนทางด้านครอบครัว (Family Support) เพื่อให้ครอบครัวมีความเข้มแข็ง ดังนี้

1. ทฤษฎีพัฒนาการครอบครัว (Developmental Family Theory)

พัฒนาการของครอบครัวเกิดขึ้นในช่วงปลายทศวรรษที่ 1940 พร้อมกับการพัฒนาศาสตร์ทาง ครอบครัว เป็นทฤษฎีครอบครัวทฤษฎีแรกที่พัฒนาขึ้นโดยให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านครอบครัวเป็น สำคัญ ทั้งนี้การศึกษาครอบครัวโดยแยกออกจากการศึกษาจิตวิทยา และการศึกษาสังคมวิทยา เนื่องจาก ทฤษฎีพัฒนาการครอบครัวมีความเห็นว่า ทฤษฎีทางจิตวิทยาทำการศึกษาเกี่ยวกับปัจเจกบุคคลใน ประเด็นเฉพาะ โดยทฤษฎีทางจิตวิทยาไม่สามารถอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในครอบครัวที่เกี่ยวกับความต้องการ ที่จำเป็นต่าง ๆ ของปัจเจกบุคคล ส่วนทฤษฎีทางสังคมวิทยาให้ความสำคัญกับการวิเคราะห์ในบริบททาง สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ที่ในภาพกว้าง จึงไม่สามารถวิเคราะห์ครอบครัวได้อย่างเหมาะสม โดยมีนักวิชาการได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับพัฒนาการครอบครัวไว้ดังนี้ ดูวัล และ ฮิลล์ (Duvall and Hill, 1948 อ้างถึงใน พูนสุข เวชวิฐาน, 2557 : 66) ได้อธิบายว่า ครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มทางสังคม ซึ่ง กระบวนการให้การพัฒนาครอบครัวมีอิทธิพลต่อสมาชิกในครอบครัวเช่นเดียวกัน กับที่ปัจเจกบุคคลได้รับ อิทธิพลจากกระบวนการพัฒนาครอบครัว ดังนั้น ครอบครัวจะต้องผ่านกระบวนการวัฏจักรชีวิต เช่นเดียวกับปัจเจกบุคคล โดยแต่ละขั้นตอนของพัฒนาการครอบครัวนั้น จะต้องประกอบด้วยหน้าที่การ งานที่ต้องดำเนินการให้สำเร็จในขั้นตอนนี้ ๆ อย่างไรก็ตาม ในการศึกษาครอบครัวนั้น ไม่เพียงแต่เป็น การศึกษาครอบครัวในฐานะที่เป็นศูนย์รวมของปัจเจกบุคคล แต่เป็นการศึกษาถึงกระบวนการ เปลี่ยนแปลงครอบครัวหรือการศึกษาครอบครัวในสภาพพลวัต

2. แนวคิดการสร้างความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว

การได้อยู่ในครอบครัวที่มีความสัมพันธ์ภาพอบอุ่น เป็นความสุขอย่างหนึ่งที่คนทุกเพศทุกวัยและ ทุกฐานะปรารถนาและเป็นกุญแจสำคัญของการมีสุขภาพจิตที่แข็งแรงสมบูรณ์ สมาชิกในครอบครัวไม่ว่า จะเป็นสามีภรรยา หรือลูกก็ตามที่ได้อยู่ในครอบครัวอันอบอุ่นจะรู้สึกว่ายากกลับบ้านเมื่อเลิกงานหรือ เลิกเรียน อยากมีกิจกรรมกับคนที่บ้าน เช่น รับประทานอาหารเย็นร่วมกันเล่นกีฬาร่วมกัน มีข่าวร้ายข่าวดี อยากบอกคนที่บ้าน เพื่อให้ความช่วยเหลือหรือร่วมดีใจด้วย ครอบครัวจึงเป็นแหล่งความรัก ความ อบอุ่นที่สำคัญและยังยืนกว่าสัมพันธ์ภาพใด ๆ การสร้างเสริมสัมพันธ์ภาพกับบุคคลในครอบครัวมีแนวทาง ในการปฏิบัติดังนี้ 1) ความผูกพันในครอบครัว สามีภรรยาต้องช่วยกันประคับประคองชีวิตครอบครัวให้ ราบรื่นมั่นคง 2) การเอาใจใส่ คือ การให้ความสนใจและสนับสนุนตามความต้องการอย่างเหมาะสม 3) ความเข้าใจ คำนี้เป็นปัญหาสำหรับครอบครัวเสมอมา สามีภรรยาไม่เข้าใจกัน พ่อแม่ไม่เข้าใจลูก 4) การ พุดจา เป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างหรือทำลายสัมพันธ์ภาพอันอบอุ่นในครอบครัว (ภูติศ จวงวานิช และคณะ,

2556: ออนไลน์) สอดคล้องกับ จำลอง สิงห์คำ (2563) ที่อธิบายว่า ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว อาจแยกกล่าวได้เป็น 4 ลักษณะ ประกอบด้วย 1) ความสัมพันธ์ระหว่างพ่อกับแม่ความสัมพันธ์ระหว่าง พ่อกับแม่ของเด็กเองจะมีอิทธิพลต่อจิตใจ ต่อบุคลิกภาพ ต่อการพัฒนาการด้านต่าง ๆ 2) ความสัมพันธ์ ระหว่างพ่อ แม่กับเด็ก 3) ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับพี่น้องความสัมพันธ์นี้มักจะมีผลมาจากการปฏิบัติ ตนของ พ่อแม่ต่อลูก 4) ความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับผู้ใหญ่และสมาชิกอื่น ๆ ภายในครอบครัวสังคมไทย เป็น สังคมที่มีความผูกพันกันมากระหว่างญาติ พี่น้อง

จากการสังเคราะห์ข้อมูลจากแนวคิดและทฤษฎีของนักวิชาการต่าง ๆ ข้างต้นสรุปได้ว่า ความ เข้มแข็งในครอบครัว คือ ลักษณะที่ครอบครัวมีคุณภาพ เป็นครอบครัวที่มีสุขภาพดี มีลักษณะที่สำคัญคือ มีการอบรมเลี้ยงดูบุตรแบบรักสนับสุนนและใช้เหตุผล มีการรับรู้สภาพทางเศรษฐกิจของครอบครัว มีการ สื่อสารทางบวก มีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัวที่ดี มีความผูกพันใกล้ชิดในระดับสูง ทำที่สุด สมาชิกในครอบครัวมีความรู้ภาคภูมิใจต่อครอบครัวตนเอง สิ่งทีกล่าวถึงมาเป็นลักษณะของครอบครัว เข้มแข็งและความสำคัญของการมีครอบครัวเข้มแข็งต่อการพัฒนาจิตใจ ให้เป็นผู้มีความพร้อมที่จะเติบโต ด้าน สติปัญญา อารมณ์และสังคม และมีพฤติกรรมดีของเด็กในครอบครัว ความสอดคล้องของงานวิจัยนับ สิบปีที่อธิบายข้างต้น แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์ที่มี ความเที่ยงตรงและนำไปสู่แนวทางในการเสริมสร้าง ความเข้มแข็งพัฒนาครอบครัวได้อย่างเป็นรูปธรรม

3. สถานการณ์การแพร่ระบาดเชื้อไวรัสโคโรนา-19

สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย (2563) ได้รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับ เชื้อก่อโรค : เชื้อ ไวรัสโคโรนา หรือเชื้อโคโรนา-19 เป็นไวรัสชนิดอาร์เอ็นเอสายเดี่ยว (single stranded RNA virus) ใน Family Corona viridae มีรายงานการพบเชื้อมาตั้งแต่ช่วงปี ค.ศ. 1965 โดยสามารถติดเชื้อได้ทั้งในคน และสัตว์ เช่น หนู ไก่ วัว ควาย สุนัข แมว กระต่าย และสุกร ประกอบด้วยชนิดย่อยหลายชนิดและทำให้มี อาการแสดงในระบบต่าง ๆ เช่น ระบบทางเดินหายใจ (รวมถึงโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง หรือ ชาร์ส; SARS-CoV) ระบบทางเดินอาหาร ระบบประสาท หรือระบบอื่น ๆ เชื้อไวรัสโคโรนา (CoVs) พบได้ ทั่วโลก โดยในเขตอบอุ่น (temperate climates) มักพบเชื้อโคโรนาไวรัสในช่วงฤดูหนาวและฤดูใบไม้ผลิ การติดเชื้อโคโรนาไวรัสอาจทำให้เกิดอาการในระบบทางเดินหายใจส่วนบนได้ถึงร้อยละ 35 และสัดส่วน ของโรคไข้หวัดที่เกิดจากเชื้อโคโรนาไวรัสอาจสูงถึงร้อยละ 15 อาจ การติดเชื้อพบได้ในทุกกลุ่มอายุ แต่พบ มากในเด็ก อาจพบมีการติดเชื้อซ้ำได้ เนื่องจากระดับภูมิคุ้มกันจะลดลงอย่างรวดเร็วภายหลังการติดเชื้อ สำหรับการติดเชื้อทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง หรือชาร์ส (SARS CoV) พบการระบาดปี พ.ศ. 2546 โดยพบเริ่มจากประเทศจีนแล้วแพร่กระจายไปทั่วโลกพบรายงานผู้ป่วยโรคชาร์สทั้งสิ้นมากกว่า 8, 000 ราย และเสียชีวิตมากกว่า 750 ราย (สมาคมนี้กระบาดวิทยาภาคสนามแห่งประเทศไทย, 2563) กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ (2563) อธิบายว่า การติดเชื้อไวรัสโคโรน่านั้น จะเกิดขึ้นในระบบทาง เดินหายใจ (Respiratory Corona viruses) อาจทำให้เกิดอาการไข้ อ่อนเพลีย ปวดศีรษะ มีน้ำมูก เจ็บคอ ไอ โดยในทารกที่มีอาการรุนแรง อาจมีลักษณะของปอดอักเสบ (Pneumonia) หรือ หลอดลมฝอยอักเสบ (Bronchiolitis) ในเด็กโตอาจมีอาการของหอบหืด (Asthma) ส่วนในผู้ใหญ่ อาจพบลักษณะปอดอักเสบ (Pneumonia) หลอดลมอักเสบเรื้อรัง (Chronic bronchitis) หรือการกลับเป็นซ้ำของโรคหอบหืดได้ และ

อาจทำให้เกิดอาการรุนแรงได้มากในผู้สูงอายุหรือผู้ที่ภูมิคุ้มกันบกพร่อง โดยพบการติดเชื้อแบบไม่แสดงอาการได้ในทุกอายุ และหากแสดงอาการมักพบร่วมกับการติดเชื้อในระบบทางเดินหายใจอื่น ๆ เช่น Rhinovirus, Adenovirus หรือเชื้ออื่น ๆ การติดเชื้อทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง หรือซาร์ส (Severe Acute Respiratory Syndrome; SAR CoV) จะพบมีอาการไข้ ปวดศีรษะ อ่อนเพลีย หรืออาการคล้ายไข้หวัดใหญ่ แล้วมีอาการไอ และหอบเหนื่อยอย่างรวดเร็ว ซึ่งอัตราตายจะสูงขึ้นในผู้ป่วยสูงอายุ หรือมีโรคประจำตัว การติดเชื้อโคโรนาไวรัสในระบบทางเดินอาหาร (Gastrointestinal Corona viruses) มักพบบ่อยในเด็กแรกเกิด และทารกอายุน้อยกว่า 1 ปี หรืออาจพบในผู้ใหญ่ที่มีภูมิคุ้มกันบกพร่อง โดยพบเชื้อได้แม้ผู้ป่วยไม่แสดงอาการ และไม่มีฤดูกาลการเกิดโรคที่แน่นอน

ทั้งนี้ วิธีการแพร่กระจายของเชื้อโรค คือ การแพร่กระจายเชื้อจากการสัมผัส (Contact) กับสารคัดหลั่งจากทางเดินหายใจ หรือแพร่กระจายเชื้อจากฝอยละอองน้ำมูก น้ำลาย (Droplet) จากผู้ป่วยที่มีเชื้อโดยการ ไอ หรือจาม สามารถป้องกันได้ด้วยวิธีการออกกำลังกายสม่ำเสมอและพักผ่อนให้เพียงพอ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์และครบ 5 หมู่ ไม่คลุกคลีใกล้ชิดกับผู้ป่วย แนะนำให้ผู้ป่วยใส่หน้ากากอนามัย ปิดปากปิดจมูกเวลา ไอ หรือจาม ควรล้างมือบ่อย ๆ ด้วยน้ำและสบู่ โดยเฉพาะเมื่อสัมผัสกับสารคัดหลั่งจากผู้ป่วย ก่อนรับประทานอาหาร และหลังขับถ่าย ควรหลีกเลี่ยงการเข้าไปในพื้นที่แออัด หรือที่ชุมชนสาธารณะที่มีคนอยู่เป็นจำนวนมาก เพื่อลดความเสี่ยงในการติดเชื้อ (วิศัลย์ มูลศาสตร์, 2563)

กรมควบคุมโรค (2563) ได้ชี้แจงไว้ในเว็บไซต์ ว่า ประเทศไทยนับเป็นประเทศแรก ๆ ที่พบผู้ติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (COVID-19) โดยมีรายงานการตรวจพบผู้ป่วยรายแรกเป็นนักท่องเที่ยวชาวจีนจากเมืองอู่ฮั่น อายุ 61 ปี ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย เมื่อวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2563 และวันที่ 17 มกราคม ก็มีรายงานยืนยันการพบผู้ป่วยเป็นรายที่ 2 ที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวจีน ตัวอย่าง เช่นกัน ตลอดเดือนมกราคมนั้น มีผู้ป่วยที่ล้วนเป็นชาวจีนที่เดินทางเข้ามาทั้งหมด 18 คน ในขณะเดียวกันในวันที่ 31 มกราคม เริ่มมีการพบการแพร่ระบาดจากนักท่องเที่ยวสู่คนไทย นับเป็นสัญญาณการแพร่ระบาดที่เริ่มก่อตัวขึ้นในประเทศไทย สถานการณ์ในเดือนกุมภาพันธ์ ยังคงพบผู้ป่วยทั้งที่เป็นชาวจีนที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ตลอดจนคนไทยที่เดินทางกลับมาจากประเทศจีนในกรณีที่มีรัฐบาลจีนมีมาตรการปิดเมืองอู่ฮั่น คนไทยที่เดินทางกลับมาจากประเทศญี่ปุ่นที่มีการแพร่ระบาดในครอบครัว ตลอดจนบุคลากรทางแพทย์ที่เริ่มมีการติดเชื้อไวรัสนี้ร่วมผู้ป่วยสะสมในเดือนกุมภาพันธ์ทั้งหมด 92 คน และเริ่มมีชาวไทยเสียชีวิตจากโรคระบาดในครั้งนี้ในวันที่ 29 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2563 จากนั้น ในเดือนมีนาคม มีจุดเปลี่ยนสำคัญของการแพร่กระจายของเชื้อโควิด-19 จากการฝ่าฝืนคำสั่งของคนจำนวนมาก ที่มาชุมนุมกัน จากกรณีการจัดชมมวยที่สนามมวยลุมพินี ทำให้เกิดการแพร่กระจายเชื้อต่อไปยังผู้อื่นเป็นจำนวนมาก ที่เรียกว่า "ซูเปอร์สเปคเตอร์" (Super Spreader) ทำให้จำนวนผู้ติดเชื้อในประเทศไทยเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดด ส่งผลให้ในวันที่ 15 มีนาคม 2563 มีผู้ติดเชื้อสะสมเกินร้อยราย (114 คน) ในอีกสามวันถัดมาจำนวนผู้ติดเชื้อสะสมเพิ่มขึ้นอย่างก้าวกระโดดมากกว่า 2 ร้อยราย (212 คน) จนมีผู้ติดเชื้อสะสมมากกว่าพันคน (1,085 คน) ในวันที่ 26 มีนาคม 2563 (ไทยรัฐออนไลน์, 2563)

ในส่วนกรุงเทพมหานคร พลตำรวจเอกอัศวิน ขวัญเมือง ผู้ว่าราชการจังหวัดกรุงเทพมหานคร ประกาศสั่งปิดสถานที่เป็นการชั่วคราว เพื่อลดการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ตั้งแต่วันที่ 22 มีนาคม

พ.ศ. 2563 ถึงวันที่ 12 เมษายน 2563 ได้แก่ ร้านอาหาร ห้างสรรพสินค้า (เว็นซูเปอร์มาร์เก็ต ร้านขายยา) พื้นที่นั่งหรือยืนซื้ออาหารในร้านสะดวกซื้อ ตลาด ตลาดนัด ร้านเสริมสวย ร้านสัก สถานที่เล่นสเก็ต สวนสนุกร้านเกมส์ สนามกอล์ฟ สระว่ายน้ำ สนามชนไก่ ศูนย์พระเครื่อง ศูนย์แสดงสินค้า ศูนย์ประชุม สถานที่ศึกษาทุกระดับ สถาบันกวดวิชา คลินิกความงาม สถานประกอบการเพื่อสุขภาพ สถานที่ให้บริการอาบน้ำและตัดขนสัตว์ สถานประกอบการกิจการอาบอบนวด โรงมหรสพ สถานที่ออกกำลังกาย สนามมวย สนามกีฬา และสนามม้า ส่งผลให้ประชาชนต่างจังหวัดที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพมหานครเริ่มทยอยเดินทางกลับต่างจังหวัด ในวันที่ 23 มีนาคม (ไทยรัฐออนไลน์, 2563) ทั้งยังมีมาตรการให้งดการจัดกิจกรรมรวมคนจำนวนมากที่มีความเสี่ยงสูงต่อการแพร่ระบาดของโรคให้ทุกหน่วยงานพิจารณามาตรการเหลื่อมเวลาทำงาน การทำงานที่บ้าน (Work from Home) แยกตัวผู้ป่วยออกจากผู้ไม่ป่วย และการกักกันตัวเองเมื่อเดินทางกลับมาจากต่างประเทศและต่างจังหวัด 14 วัน ตลอดระยะเวลาพักตัวของเชื้อ

4. ผลกระทบที่เกิดการสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา-19

“สังคมไทยได้เรียนรู้อะไรจากวิกฤต Covid-19” หลังจากรัฐบาลได้ใช้มาตรการคั่นหลักเน้น Social Distancing ปิดการเดินทางเข้าออกประเทศและบางจังหวัด ปิดสถานประกอบการและปิดกิจกรรมรวมคนทุกประเภท ร่วมกับมาตรการของประชาชนภายใต้ข้อตกลงร่วมหรือธรรมนูญประชาชน ช่วยชาติสู้ภัย Covid-19 หรือที่เรียกชื่ออื่น ที่เกิดขึ้นจากการรับรู้ข่าวสารที่ถูกต้อง และการยินยอม พร้อมใจ มีส่วนร่วมของประชาชน อาสาสมัคร องค์กรชุมชน เครือข่ายประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานรัฐในพื้นที่ ทุกตำบล ชุมชน หมู่บ้าน ทำให้ประเทศไทยขึ้นอันดับเป็นประเทศที่มีระบบสาธารณสุขที่ดีที่สุดของโลกในการรับมือและยับยั้งการระบาดของโรค Covid-19 ตามที่นายแดเนียล เคอร์เทสซ์ ผู้แทนองค์การอนามัยโลกประจำประเทศไทย ได้กล่าวชื่นชมมาตรการที่ประเทศไทยและคนไทยใช้ในการรับมือกับวิกฤตการระบาดของไวรัส (พระครูธรรมศุต, 2563) เกิดการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร Thai PBS (2563) ได้รายงานข่าว ในวันที่ 3 มีนาคม พ.ศ. 2563 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี จึงมีคำสั่งให้จัดตั้ง “ศูนย์ขอมลมาตรการแก้ไขปัญหาจากโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019” เรียกโดยย่อว่า “ศูนย์ข้อมูล COVID-19” ณ ตึกนารีสโมสร ทำเนียบรัฐบาล เพื่อบูรณาการความช่วยเหลือผู้ได้รับความเดือดร้อนจากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือโควิด-19 (COVID-19) ในทุกมิติ ทั้งมิติด้านข้อมูลข่าวสาร มิติด้านสาธารณสุข มิติคนเศรษฐกิจ มิติด้านสังคม และการสงเคราะห์อย่างทันทั่วถึงที่ รวมทั้งสร้างการรับรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องแก่สาธารณชน เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้เท่าทันและเตรียมพร้อมโดยไม่ตื่นตระหนกในข่าวสารอันไม่เป็นจริง จากนั้น เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2563 พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีด้วยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี และตามคำแนะนำของผู้บริหารและนักวิชาการด้านการแพทย์และสาธารณสุข “ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร” เมื่อวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2563 โดยประกาศใช้พระราชกำหนดการบริหารราชการในสถานการณ์ฉุกเฉิน พ.ศ. 2548 เพื่อควบคุมการแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 มีผลบังคับใช้ ตั้งแต่วันที่ 26 มีนาคม พ.ศ.2563 จนถึงวันที่ 30 เมษายน พ.ศ. 2563 โดยมีระบุสิ่งที่ห้ามทำและให้ทำ เช่น ห้ามเขตพื้นที่เขตกำหนดตามคำสั่งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ห้ามคนทั้งหลายเดินทางเข้าราชอาณาจักรไทย (มีข้อยกเว้นสำหรับบุคคลต่าง ๆ) ห้ามแพร่ข่าวเท็จ การไม่รวมกลุ่มกับผู้คนจำนวนมาก

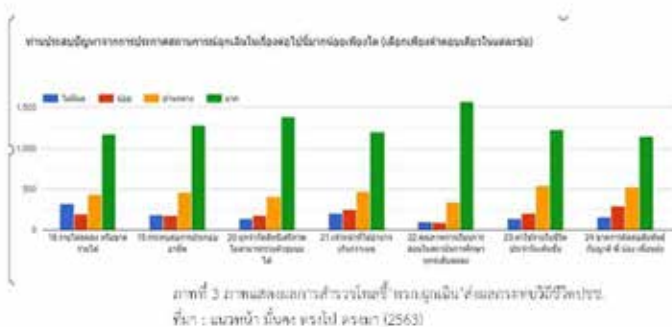

การใช้มาตรการป้องกันโรคเพื่อตนเอง และแสดงความรับผิดชอบต่อสังคม เช่น การ Work from Home เนื่องจากสถานประกอบการต่าง ๆ และหน่วยงานรัฐ บางหน่วยงาน สถานการศึกษา และ หน่วยงานเอกชนบางหน่วยงาน จะต้องหยุดทำการ ปิดตลาดสด หรือเปิดท้าย ห้างสรรพสินค้า การใช้หน้ากากอนามัย เจลล้างมือ การหมั่นล้างมือ การไม่สัมผัสหรือรับเชื้อที่มากับฝอยละอองน้ำลาย การเว้นระยะสัมผัสห่างจากผู้อื่น (Social Distancing) คือไม่อยู่ใกล้กันน้อยกว่า 1-2 เมตร รวมไปถึงการจำกัดเวลาในการเดินทางในเวลาากลางคืน งดบริการขนส่งมวลชนข้ามจังหวัด และการไปพบแพทย์ในกรณีต้องสงสัย จากข้อมูลของ แนวหน้า มั่นคง ตรงไป ตรงมา (2563) ได้รายงานข่าวว่า เครือข่ายนักวิชาการเพื่อสิทธิพลเมือง (คนส.) ซึ่งเป็นการรวมตัวของอาจารย์จาก 24 มหาวิทยาลัย เผยแพร่ผลสำรวจความคิดเห็นประชาชนต่อการขยายเวลาประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินเพื่อสกัดการระบาดของไวรัสโควิด-19 ซึ่งสอบถามความคิดเห็นจากประชาชนกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,098 คน ระหว่างวันที่ 24-25 พ.ค. 2563 พบว่า

1. มาตรการที่คิดว่าลดการระบาดได้ 3 อันดับแรกที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบ อันดับ 1 กักตัวเพื่อสังเกตอาการ ร้อยละ 89 อันดับ 2 การใช้หน้ากากอนามัย ร้อยละ 88.8 และอันดับ 3 การล้างมือด้วยน้ำยาฆ่าเชื้อ ร้อยละ 81.5

2. มาตรการที่คิดว่าไม่สามารถลดการระบาดได้ 4 อันดับแรกที่กลุ่มตัวอย่างเลือกตอบ อันดับ 1 ให้นำแยกโต๊ะอาหารทิ้งที่มาด้วยกัน ร้อยละ 77 อันดับ 2 ห้ามเสนอข่าวที่อาจทำให้ประชาชนวิตกกังวล ร้อยละ 74.6 อันดับ 3 ห้ามออกจากบ้านหลังเวลา 23.00 น. (เคอร์ฟิว) ร้อยละ 74.4 และอันดับ 4 ลงทะเบียนเว็บไซต์ไทยชนะ ร้อยละ 74.2

3. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่าได้รับผลกระทบจากการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินอย่างมาก โดยพบว่า 4 อันดับแรกที่กลุ่มตัวอย่างได้รับผลกระทบมากที่สุด อันดับ 1 คุณภาพการเรียนการสอน

ในสถาบันการศึกษาทุกระดับลดลง อันดับ 2 ถูกจำกัดเสรีภาพไม่สามารถรวมตัวชุมนุมได้ และอันดับ 3 ความไม่สะดวกในการเดินทาง อันดับ 4 กระทบต่อการประกอบอาชีพ ส่วนอันดับ 5 นั้นมี 2 เรื่องที่ใกล้เคียงกันคือ ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันเพิ่มสูงขึ้น กับรายได้ลดลงหรือขาดรายได้ 4. กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ร้อยละ 87.6 ระบุว่า ไม่จำเป็นต้องขยายการประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินอีกแล้ว ขณะที่ร้อยละ 12.4 ระบุว่าจำเป็น

สรุปได้ว่า สถานการณ์ฉุกเฉินที่มีการประกาศ ในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร และให้สมาชิกในประเทศร่วมมือกันปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับนั้น ส่งผลกระทบโดยตรงทั้งประเทศในระบบต่าง ๆ ของสังคม และต่อตัวปัจเจกบุคคลของสมาชิกในสังคม การจำกัดสิทธิส่วนบุคคล สิทธิการได้รับข่าวสารข้อเท็จจริงหรือเรื่องอื่น ๆ ล้วนเป็นผลกระทบต่อวิถีการดำเนินชีวิต รวมถึงระบบสถาบันต่าง ๆ ในสังคม ตั้งแต่สถาบันครอบครัว (Family institution) สถาบันการศึกษา (Educational institution) สถาบัน

การเมืองการปกครอง (Political institution) สถาบันศาสนา (Religious institution) และสถาบันทางเศรษฐกิจ (Economic institution) เป็นผลกระทบลูกโซ่ถึงกันและกันอย่างมีนัยที่สำคัญ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว เนื่องจากบุคคลทุกคนอันเป็นสมาชิกหลักในครอบครัว ล้วนแต่เป็นสมาชิกในสถาบันอื่น ๆ ด้วย เช่น พ่อ เป็นหัวหน้าครอบครัว (head of the family) ในสถาบันครอบครัว และ อาจเป็นพนักงาน ลูกจ้างในหน่วยงาน องค์กรหรือนายจ้าง ในขณะที่ แม่ เป็นสมาชิกในครอบครัว หรือบางครอบครัวเป็นหัวหน้าครอบครัว และ อาจเป็นพนักงาน ลูกจ้างในหน่วยงาน องค์กร หรือนายจ้าง เช่นกัน สมาชิกในครอบครัวบางครอบครัวมีอาชีพอิสระ เป็นเจ้านายตัวเอง ประกอบอาชีพค้าขาย ฯลฯ เป็นต้น

5. โอกาสที่ตีต่อสร้างความเข้มแข็งในครอบครัวอันเนื่องจากสถานการณ์แพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19

จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้น และผลกระทบที่ชัดเจนโดยการรับรู้ สัมผัสได้นั้น สามารถสื่อได้ว่า สถานการณ์แพร่ระบาดเชื้อไวรัสโควิด-19 สร้างผลกระทบต่าง ๆ ให้เกิดขึ้นในสังคม หรือหากมองในมิติที่สถานการณ์การแพร่ระบาดดังกล่าวนี้ เหมือนเชื้อการกระตุ้นความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ มากมาย สิ่งที่เราเห็นได้อย่างชัดเจนคือ เรื่องที่เกี่ยวกับเทคโนโลยี แม้ว่าโลกจะพัฒนาทางเทคโนโลยีมาอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเทคโนโลยีในการสื่อสาร แต่ในความเป็นจริงการนำเทคโนโลยีสื่อสารมาใช้ในการทำงาน การเรียน และใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่น ๆ ยังถูกนำมาใช้น้อยกว่าพัฒนาการของเทคโนโลยีที่มีอยู่อย่างมาก แต่จากวิกฤติโควิด-19 ครั้งนี้ ไม่ว่าจะเป็นการทำงาน การเรียน หรือการทำกิจกรรมใด ๆ ก็ถูกเจ้าไวรัสที่แพร่ระบาดอย่างรวดเร็วบีบให้ต้องเปลี่ยนพฤติกรรมจากการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ต้องเดินทางไปยังสถานที่นั้น ๆ เป็นการทำกิจกรรมผ่านระบบออนไลน์ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมผ่าน VDO conference การเรียนผ่านระบบออนไลน์ที่มีแอปพลิเคชันมากมายมารองรับในการทำกิจกรรมผ่านช่องทางออนไลน์ดังกล่าว ดังนั้น ในอนาคตการแบ่งช่วงประวัติศาสตร์ของการพัฒนาเทคโนโลยีสื่อสาร ก็จะมีการแบ่งเป็นช่วงของพัฒนาการในช่วงก่อนเกิดวิกฤติโควิด-19 (Pre-COVID-19) กับพัฒนาการในช่วงหลังวิกฤติโควิด-19 (Post-COVID-19) ซึ่งแน่นอนว่าต่อไปค่าเหล่านี้จะพบเห็นได้บ่อยขึ้น (Thansettakij Multimedia, 2563) นอกจากนี้มิติการสื่อสารโดยเทคโนโลยีไร้พรมแดน ได้รับการกระตุ้นให้ประชาชนตื่นตัวมากขึ้นในช่วงสถานการณ์ดังกล่าวแล้วนั้น ในมุมของการสร้างความเข้มแข็งภายในครอบครัว ถือว่า สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคโควิด-19 ถือเป็นโอกาสที่สามารถสร้างกระบวนการที่คนใหม่ ๆ ให้กับสมาชิกในสังคมได้ใช้เวลาในการอยู่กับสมาชิกในครอบครัวมากขึ้น กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2563) แนะนำว่าการสร้างสัมพันธ์ภายในครอบครัวช่วง โควิด-19 แพร่ระบาดนั้น มีหลักการดูแลจิตใจคนที่บ้าน โดยการรับฟังเข้าใจพูดคุยกับคนที่บ้านในเรื่องของโรคเด็กต้องใช้ภาษาที่ตรงตามวัย ผู้สูงอายุหากมีภาวะหลงลืม อาจจะต้องตอบท่านบ่อย ๆ การใส่ใจป้องกันโดยการใส่หน้ากาก ล้างมือบ่อย ๆ ใช้ช้อนส่วนตัว อยู่ห่าง ๆ อย่างห่าง ๆ เว้นระยะ 2 เมตร การงดไปสถานที่แออัด หากิจกรรมทำในบ้าน เช่น ดูทีวี เล่นกับสัตว์เลี้ยง การเพิ่มเติมผ่อนคลายโดยเฉพาะเด็กใช้วิธีสื่อสารผ่านการเล่น และผู้สูงอายุกับท่านบ่อย ๆ การคุยเพื่อสร้างความหวัง ถ้าทำตามการป้องกันที่ได้กล่าวเบื้องต้นแล้วเราจะผ่านวิกฤตินี้ไปด้วยกัน เฝาระวังอาการ ถ้าคนในบ้านมีใครป่วยจริง ๆ เราไม่ควรรังเกียจกัน กรณีผู้สูงอายุในบ้านมียาที่ต้องรับประทานประจำ สามารถติดต่อกับโรงพยาบาลที่รับได้ ขอรับยาแทนหรือส่งยาทางไปรษณีย์

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่ามีความสอดคล้องกับ ทฤษฎีการดูแลของวัตสัน (Watson's Caring Theory) ที่ชี้ให้เห็นว่า ศาสตร์การดูแลมนุษย์ อาศัยการสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างผู้ให้การดูแล และได้รับการดูแล ภายใต้ความรักความเมตตาระหว่างเพื่อนมนุษย์ นั้นจะเห็นได้จากลักษณะพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ที่กรมสุขภาพจิต แนะนำวิธีการดูแลจิตใจสมาชิกในบ้าน ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การดูทีวี เล่นกับสัตว์เลี้ยง การสื่อสาร ผ่านการเล่น และการคุยเพื่อสร้างความสุขและความหวัง นอกจากนี้ความเข้มแข็งทางใจ (Resilience) เป็นอีกทักษะหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของสมาชิกในครอบครัว ในสถานการณ์ที่ไวรัสโควิด-19 แพร่กระจายทำให้ห้างร้านส่วนใหญ่ต้องปิดชั่วคราว ผู้คนส่วนใหญ่ต้องเก็บตัวอยู่ในบ้านและ Work from Home เพื่อช่วยบรรเทาการแพร่ระบาดของไวรัส แน่ใจว่าการที่ต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตอย่างกะทันหัน ล้วนส่งผลให้เราทุกคนเกิดความตึงเครียดและนำไปสู่การกระทบกระทั่งกันในครอบครัวโดยเฉพาะคู่สามีภรรยา เพราะความเข้มแข็งทางใจมีค่าจำกัดความมากมาย ทั้งความยืดหยุ่นทางอารมณ์ ความยืดหยุ่นทนทาน ต่างมีความหมายที่สอดคล้องกัน ในสถานการณ์การแพร่ระบาด เชื้อโควิด-19 โอกาสที่จะสร้างความเข้มแข็งในครอบครัวคู่สามีภรรยา CNN Health (2563) แนะนำว่า

1. พุดคุยตกลงเรื่องหน้าที่ความรับผิดชอบในบ้านให้ชัดเจน ด้วยความที่สมาชิกทุกคนในครอบครัวต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตประจำวันอย่างกะทันหันต้องอยู่บ้านทั้งวัน สามีภรรยาที่ต้องเปลี่ยนมารับบทบาท ทำหน้าที่หลายอย่าง ทั้งทำงาน Work From Home ทำงานบ้าน ดูแลลูก และการที่เด็ก ๆ ไม่ได้ออกไปข้างนอกเลยก็ยิ่งทำให้หงุดหงิดต่อชนดูแลยากขึ้นไปอีก ดังนั้นการพูดคุยทำความเข้าใจตกลงแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ ในบ้านให้ชัดเจน การคุยทำความเข้าใจถึงหน้าที่ความรับผิดชอบให้ชัดเจนและทำตามที่คุณกันไว้จะช่วยลดโอกาสการกระทบกระทั่งได้ เช่นใครมีหน้าที่ทำงานบ้าน ใครมีหน้าที่ทำกับข้าว ใครจะ Work from Home ช่วงกี่โมงแล้วจะสลับเวลาดูแลลูกช่วงไหน ฯลฯ จึงสำคัญอย่างมาก

2. ให้แต่ละคนมีเวลาส่วนตัว จากปกติที่ได้ออกไปทำงานนอกบ้านได้พบปะคนอื่นบ้างอย่างน้อย 10 ชั่วโมงต่อวัน กลายมาเป็นว่าต้องมาอยู่ในบ้านตลอด ยิ่งถ้าบ้านไม่ได้กว้างมากก็เหมือนกับว่าต้องตัวติดกันตลอด 24 ชั่วโมง อาจทำให้ต่างฝ่ายเกิดอาการหงุดหงิดจากพื้นที่และเวลาส่วนตัวหายไป ด้วยเหตุผลนี้ ผู้เชี่ยวชาญด้านความสัมพันธ์ จึงแนะนำให้สามีภรรยาใช้เวลาส่วนตัวให้ตัวเอง และอีกฝ่ายเคารพเวลาส่วนตัวนั้น การใช้เวลาส่วนตัวเพียง 5-10 นาทีในแต่ละวันที่มีมึนเจิบ ๆ ในบ้านจะช่วยให้แต่ละฝ่ายได้ปลดปล่อยจากความเครียด ปรับสมดุลอารมณ์ เพื่อกลับมาจัดการกับชีวิตประจำวันต่อไป

3. สร้างบรรยากาศที่ดีในบ้าน ทามกลางข่าวสารที่ตึงเครียด สิ่งหนึ่งที่เป็นคือการจำกัดการรับรู้ข่าวสารที่ส่งผลต่ออารมณ์คนในบ้าน ยิ่งถ้าครอบครัวใดมีบุตรแล้ว การที่เด็กเห็นผู้ปกครองดูข่าวหน้าเครียดตลอดเวลาจะส่งผลให้เขารู้สึกกังวลใจไปด้วย การใช้เวลาทำสิ่งแปลกใหม่ให้บรรยากาศในบ้านสดใส เช่น เปิดเพลงที่เราทั้งคู่ชื่นชอบดูหนังเรื่องใหม่ ๆ การเปิดดูรูปภาพสมัยเก่า ฯลฯ เพราะบรรยากาศที่ดีในบ้านจะช่วยให้อารมณ์ของสมาชิกในบ้านสดชื่นลดอารมณ์ขุ่นมัวที่จะนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้ง จากทั้ง 3 หลักการข้างต้น สามารถอธิบายถึงความสอดคล้องตามทฤษฎีพัฒนาการครอบครัว (Developmental Family Theory) ได้ว่า กระบวนการให้การพัฒนาครอบครัวมีอิทธิพลต่อสมาชิกในครอบครัวเช่นเดียวกัน

กับที่ปัจเจกบุคคลได้รับอิทธิพลจากกระบวนการพัฒนาครอบครัว ซึ่งครอบครัวจะต้องผ่านกระบวนการเปลี่ยนแปลงครอบครัวหรือการศึกษาครอบครัวในสภาพพลวัต ที่เป็นวัฏจักรชีวิต (Life cycle)

จากการบททวนวรรณกรรมข้างต้น จึงอธิบายได้ว่า การสร้างสัมพันธภาพกับสมาชิกในครอบครัว ถือเป็น การสร้างความเข้มแข็งในครอบครัว ในสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด -19 จึงมีแนวทางปฏิบัติดังนี้

1. ความผูกพันในครอบครัว สามัภรรยาต้องช่วยกันประคับประคองชีวิตครอบครัวให้ราบรื่นมั่นคง และช่วยกันเลี้ยงดูลูกด้วยความรักและเอาใจใส่

2. การเอาใจใส่ การให้ความสนใจและสนับสนุนตามความต้องการอย่างเหมาะสม แต่การเอาใจใส่นั้นจะต้องมีความพอดี

3. ความเข้าใจ คำนี้เป็นปัญหาสำหรับครอบครัวเสมอมา สามัภรรยาไม่เข้าใจกัน พ่อแม่ไม่เข้าใจลูก ลูกไม่เข้าใจพ่อแม่ สิ่งที่ครอบครัวควรเข้าใจก็คือ ลักษณะนิสัยใจคอ ข้อดี ข้อบกพร่องของแต่ละคน เพื่อเป็นพื้นฐานการอยู่ร่วมกันหรือปรับตัวเข้าหากัน

4. การพูดจา เป็นสิ่งสำคัญที่จะสร้างหรือทำลายสัมพันธภาพอันอบอุ่นในครอบครัว นอกจากการพูดจาสุภาพและให้เกียรติกันแล้ว สมาชิกในครอบครัวควรรู้จักการแสดงความรู้สึกที่ดีต่อกัน สรุปได้ว่า การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ในสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด -19 โดยมาตรการล็อกดาวน์ (Locked down) จะช่วยในการชะลอการระบาดของโรค COVID-19 ซึ่งล้วนผลต่อสภาพเศรษฐกิจและวิถีชีวิตของผู้คนไม่น้อย มาตรการในช่วงเวลาแห่งความไม่แน่นอนนี้ยังนำไปสู่ปัญหาด้านสุขภาพจิตและความสัมพันธ์ในครอบครัว ดังนั้น การเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัว ในสถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัส โควิด -19 สิ่งสำคัญประการแรกคือ การตั้งกติกาใหม่ร่วมกันเพื่อรับมือความเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิต ให้ปลอดภัยจากโควิด-19 ด้านสุขอนามัย โดยเฉพาะครอบครัว 3 รุ่น ที่มีผู้สูงอายุ และลูกหลานอยู่ร่วมกัน พ่อแม่ ต้องปลูกฝังให้มีความรู้ความเข้าใจ การดูแลปฏิบัติตัวที่ถูกต้องตามหลักสุขอนามัย ในส่วนด้านการใช้พื้นที่ในบ้านต้องคำนึงถึงการเว้นระยะห่างการใช้พื้นที่ ส่วนกลางของชุมชนและการรักษาสุขภาพจิตใจของสมาชิกในครอบครัวอันเกิดจากสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงได้ทุกวัน ความตื่นตระหนกอาจทำให้เราขาดสติ อาจจะมีผลพูดจาที่ไม่เหมาะสมต่ออารมณ์ของอีกฝ่าย ควรปรับจิตใจให้เย็นลงและหันมาใส่ใจรายละเอียดข้อดีเล็ก ๆ น้อย ๆ ด้วยปัจจัยหลาย ๆ อย่างที่เป็นข้อกำหนดให้สมาชิกในครอบครัวต้องใช้เวลาร่วมกันมากขึ้น จึงทำให้สมาชิกในครอบครัวได้มีเวลาในการหันกลับมาทบทวนสภาพครอบครัวตนเอง การทำอาหาร และรับประทานอาหารร่วมกัน การดูหนังฟังเพลง ทำกิจกรรมยามว่างร่วมกัน การพูดคุยกันมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นโอกาสในการปิดช่องว่างที่เคยห่างหายไปของสมาชิกในครอบครัว ดังนั้น วิกฤติการณ์การแพร่ระบาดของโควิด-19 ถือได้ว่า ยังมีมิติแห่งโอกาสเชื่อมความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัวได้ใช้เวลาในการเปลี่ยนแปลงและต้องการปรับตัวอย่างรวดเร็วของสังคมไทยและสังคมโลก

บรรณานุกรม

- กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2559). นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาศาสนาครอบครัว พ.ศ. 2560-2564. สืบค้นวันที่ 9 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.samutsongkhram.m-society.go.th/new/wp-content/uploads/2018/08/>
- กรมควบคุมโรค. (2563). สถานการณ์โรคติดเชื้อโคโรนา 2019 (Covid-19) ในประเทศไทย. สืบค้นวันที่ 4 สิงหาคม 2563 จาก <https://ddc.moph.go.th/viralpneumonia/index.php>
- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2563). การสร้างสัมพันธภาพในครอบครัว ช่วง โควิด-19 แพร่ระบาด. สืบค้นวันที่ 9 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.dmh.go.th/main.asp>
- กองส่งเสริมสถาบันครอบครัว. (2562). นิยามครอบครัว : การประชุมคณะกรรมการนโยบายและยุทธศาสตร์ครอบครัว (กยค.) ครั้งที่ 2/2562. สืบค้นเมื่อ 3 กรกฎาคม 2563 จาก <https://www.facebook.com/divisionoffamily/>.
- กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์. (2563). คู่มือตรวจวินิจฉัยโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ห้องปฏิบัติการ SARS-CoV-2. สืบค้นวันที่ 3 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.pidst.or.th/A816.html>
- คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานสตรีแห่งชาติ. (2542). นโยบายและแผนงานในการพัฒนาศาสนาครอบครัว. สืบค้นเมื่อ 4 สิงหาคม 2563 จาก <https://1th.me/9QLAy>
- จำลอง สิงห์คำ. (2563). ความสัมพันธ์ระหว่างสภาพแวดล้อมครอบครัวกับผลการเรียน ของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1 แผนกวิชาช่างอิเล็กทรอนิกส์ วิทยาลัยการอาชีพฝาง (รายงานการวิจัย). เชียงใหม่. วิทยาลัยการอาชีพฝาง. สืบค้น วันที่ 24 กรกฎาคม 2563 จาก <http://fve.ac.th/car/2555/term1/027.pdf>
- ชลิษฐา พรหมประเสริฐ. (2556). สัมพันธภาพในครอบครัวกับความสุขในการทำงานของพนักงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีพนักงานสายงานรองผู้ว่าการเชื้อเพลิงและสายงานรองผู้ว่าการระบบส่ง การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย. วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ,32,54-69.
- เดลินิวส์. (2563). สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ร่วมกับสถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหิดล จัดเสวนาออนไลน์ Happy Family. สืบค้นวันที่ 4 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.dailynews.co.th/article/784395>
- ไทยรัฐออนไลน์. (2563). รายงานสถานการณ์แพร่ระบาดโรคโควิด-19. สืบค้นวันที่ 5 สิงหาคม 2563 จาก https://www.thairath.co.th/event_corona
- นฤดี โสรรัตน์, อาชัญญารัตนอุบล และปาน กิมปี. (2562). ความเข้มแข็งของครอบครัวในบริบทสังคมไทย: ลักษณะความเข้มแข็งของครอบครัวปัจจัยและวิธีการเรียนรู้ตลอดชีวิตเพื่อเสริมสร้าง

- ความเข้มแข็งของครอบครัว. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, 16(2), 427-437.
- นุรนาซีฮะห์ ยะกะเียะ. (2560). ประเภทของครอบครัว. สืบค้นเมื่อวันที่ 15 กรกฎาคม 2563 จาก <https://1th.me/Ww4QM>.
- แนวหน้า มั่นคง ตรงไป ตรงมา. (2563). โพลซี‘พรรค.ฉก.ฉน’ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตปชช. สืบค้น วันที่ 5 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.naewna.com/politic/495047>
- กฤติศ จงวานิช, ธัญญศิริ ศรีธัญญา ญัฐอรินทร์ คำอ่อง และทัศนีย์ มั่นรักคง. (2556). การสร้างสัมพันธภาพ. สืบค้นวันที่ 1 สิงหาคม 2563 จาก <https://1th.me/VdC0i>
- พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (2525). ความหมาย ครอบครัว. กรุงเทพมหานคร ฯ สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด.
- พระมหาสมปอง ปัจโจปการี. (2553). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ ฯ สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- พูนสุข เวชวิฐาน. (2557). ทฤษฎีครอบครัวเบื้องต้น. กรุงเทพฯ ฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ยุบลวรรณ ต้นเขียวรัตน์. (2557). มนุษย์กับสังคม Man and Society. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพฯ ฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- สนอง ปัจโจปการี. (2553). มนุษย์กับสังคม. กรุงเทพฯ ฯ แอคทีฟ พรินท์.
- พระครูธรรมศุค (สุทธิพนธ์ สุทธิวงษ์), พระมหาอรุณ ปญญารุโณ และ กัญจิรา วิจิตรวัชรารักษ์. (2563). สังคมเมืองในช่วงสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. วารสารศึกษาศาสตร์, 8(1), 268-269.
- พลศรีพ, สีหพันธ์ก, กิติรัตน์ สีหพันธ์ และบุญยสุภรณ์ อเนกสุข. (2017). แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวในชุมชนแออัด จังหวัดอุบลราชธานี. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, 7(1), 64-73.
- พรณทิพย์ ศิริวรรณบุศย. (2562). บทบาทครอบครัวในการพัฒนาคนสู่สังคม : บรรยายในการประชุมของคณะกรรมการศึกษาและพัฒนาความรู้ทางจิตวิทยาและสังคม เมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2562. สืบค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2563 จาก <http://www.royin.go.th/wpcontent/uploads/2019/05/>
- วิศิษฐ์ มูลศาสตร์. (2563). การบริหารจัดการด้าน การรับ-ส่ง การจัดการมูลฝอย การทำความสะอาด. สืบค้นวันที่ 3 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.pidst.or.th/A829.html>
- สรายุทธ เพ็ชรซีก. (2553). ปัจจัยทางครอบครัวที่ส่งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: ศึกษากรณีโรงเรียนมีนประสาธิตวิทยา เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร (วิทยานิพนธ์) กรุงเทพฯ ฯ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สมาคมนี้กระบาดวิทยาภาคสนามแห่งประเทศไทย. (2563). โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. สืบค้นวันที่ 4 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.pidst.or.th/A838.html>

- สมาคมโรคติดเชื้อในเด็กแห่งประเทศไทย. (2563). เชื้อก่อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019. สืบค้นวันที่ 4 สิงหาคม 2563 จาก <https://1th.me/RD1n8>
- สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์ (สค.). (2563). ความเข้มแข็งของครอบครัวไทยในภาพรวม. สืบค้นเมื่อ 2 กรกฎาคม 2563 จาก <http://stat.thaifamily.in.th>
- Bems, R.M. (1997). Child, family, school, community socialization and support. (4th ed.). Fort Worth: Harcourt Brace College Publishers. Retrieved from <https://1th.me/WL2UU>
- CNN Health. (2020). The new you need to live a healthier life. Form <https://1th.me/13asb>
- H focus. (2563). แนะนำครอบครัวไทยปรับตัว สร้างกติการ่วมห้วงเวลาโควิด-19. สืบค้นวันที่ 22 กรกฎาคม 2563 จาก <https://1th.me/7qcEC>.
- Thai PBS. (2563). ประกาศสถานการณ์ฉุกเฉินในทุกเขตท้องที่ทั่วราชอาณาจักร. สืบค้นวันที่ 5 สิงหาคม 2563 จาก <https://news.thaipbs.or.th/content/295064>
- Thansettakij Multimedia ฐานเศรษฐกิจ. (2563). ความเปลี่ยนแปลงในยุค Post COVID-19. สืบค้นวันที่ 5 สิงหาคม 2563 จาก <https://www.thansettakij.com/content/columnist/429222>